

**Սահմանադրական դատարանի 2022 թվականի մարտի 22-ի
ՍԴՈ-1644 որոշման վերաբերյալ Սահմանադրական դատարանի
դատավոր Վ. Մ. Գրիգորյանի հատուկ կարծիքը**

1. 2022 թվականի մարտի 22-ին Սահմանադրական դատարանը դոնրաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննելով *«Մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ «Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի 90-րդ հոդվածի 5-րդ մասի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ»* գործը, ՍԴՈ-1644 որոշմամբ (այսուհետ՝ Որոշում) որոշել է, որ «Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի 90-րդ հոդվածի 5-րդ մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանը այն մեկնաբանությամբ, որ՝

Ազգային ժողովի պատգամավորի թեկնածուի՝ մինչև պատգամավորի լիազորություններն ստանձնելն ընտրված պատգամավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու վերաբերյալ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում համաձայնություն տալու հարցի քննության և լուծման գործընթացում այդ անձանց ընտրվելու իրավունքի արդյունավետ պաշտպանության ապահովման առումով անհրաժեշտ է, որ՝

- ա) երաշխավորվի տվյալ գործընթացին անձի մասնակցությունը,
- բ) ապահովվի անձի լսված լինելու իրավունքը,
- գ) անձին ընձեռվի ընտրվելու իր իրավունքի սահմանափակումը հիմնավորող փաստաթղթերին և նյութերին ծանոթանալու, հարցեր տալու, առարկություններ ներկայացնելու, բացատրություններ տալու և միջնորդություններ ներկայացնելու հնարավորություն:

2. Սահմանադրական դատարանի մեծամասնության հետ իմ տարաձայնության առանցքում դիրքորոշումների այն սկզբունքային հակասությունն է, համաձայն որի՝ Ազգային ժողովի պատգամավորի թեկնածուի՝ մինչև պատգամավորի լիազորություններն ստանձնելն ընտրված պատգամավորի անձեռնմխելիությունը (որով նրան տրամադրվում է պաշտպանություն քրեական հետապնդումից եւ ազատությունից զրկելու դեպքերի համար) չի ներառվում Սահմանադրության 48-րդ հոդվածով նախատեսված պասիվ ընտրական իրավունքի բաղադրության մեջ: Անձեռնմխելիության այս տեսակը, իմ կարծիքով, ոչ թե անձի անհատական հիմնական իրավունքի բաղադրիչ է, այլ Ազգային ժողովի պատգամավորի ընտրության ընթացքում Ազգային ժողովի՝ օրենսդիր իշխանության մարմնի ձեւավորման հարցում գործադիր եւ դատական իշխանությունների հնարավոր կամայական միջամտությունների դեմ պաշտպանության երաշխիք: Հետեւաբար՝ այն կարող է դիտարկվել բացառապես որպես հանրային իշխանության մարմինների եւ հաստատությունների ձեւավորման եւ

գործունեության կազմակերպմանն ուղղված կարգավորում, այլ ոչ մարդու որեւէ, առավել եւս, հիմնական իրավունքի բաղադրիչ:

3. Անձեռնմխելիության այս տեսակը եւ դրա շրջանակը ներառված չեն նաեւ Հայաստանի Հանրապետության վավերացրած մարդու իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության որեւէ միջազգային կամ տարածաշրջանային ակտով նախատեսված անհատական իրավունքի ծավալում: Հետեւաբար, Սահմանադրության 48-րդ հոդվածի կիրառության անհրաժեշտությունը սույն դիմումով բարձրացված խնդրի նկատմամբ չունի հիմք նաեւ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածի՝ 81-րդ հոդվածով նախատեսված շրջանակում մեկնաբանության դիտանկյունից:

4. Ավելին, եվրոպական ընտրական ժառանգության ավանդույթը նույնպես խիստ զգուշավոր մոտեցում ունի օրենսդիր մարմնի անդամի թեկնածուին անձեռնմխելությամբ օժտելու Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում դրվագային պրակտիկայի նկատմամբ, ինչն իրավացիորեն նկատվել եւ գնահատվել է Սահմանադրական դատարանի մեծամասնության կողմից (տե՛ս Որոշման 4.3 կետը): Մասնավորապես՝ Սահմանադրական դատարանի կողմից նկատվել էր Եվրոպայի խորհրդի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի պետությունների խմբի (Group of States against corruption (GRECO)) արտահայտած առաջարկությունն այն մասին, որ առհասարակ քննարկման առարկա պետք է դարձվեր անձանց որոշակի խմբերի, այդ թվում նաև՝ պատգամավորի թեկնածուների անձեռնմխելիությունը վերացնելու հարցը¹: Միաժամանակ, Եվրոպայի խորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովը նկատել է, որ՝ «... որոշ առավելություններ կամ անձեռնմխելիություններ, որոնք առկա են Հայաստանի Հանրապետությունում երբեմն ժամանակավոր, երբեմն էլ երկար կամ անսահմանափակ ժամանակով, կարող են մարդկանց քննությունից եւ արդարադատությունից խուսափելու հնարավորություն տալ»², միաժամանակ արձանագրելով, որ «... այդ անձեռնմխելիության որոշ տեսակներ, այդ թվում նաեւ՝ պատգամավորի թեկնածուներին տրվող անձեռնմխելիությունը, արդարացված չեն ու կարող են հանգեցնել չարաշահումների»³:

5. Արձանագրելով մեծամասնության դիրքորոշման հետ իմ ունեցած հակասությունը՝ սույն սահմանադրական վեճի բովանդակային այլ

¹ St'u Evaluation Report on Armenia, adopted by GRECO at its 27th Plenary Meeting (Strasbourg, 6-10 March 2006; Greco Eval I-II Rep (2005) 2E), կետ 56 (<https://rm.coe.int/16806c2abf>):

² St'u «Ընտրական գործընթացներում ներգրավված անձանց անձեռնմխելիության մասին» Վենետիկի հանձնաժողովի թիվ 492/2008 (CDL-AD(2008)024) կարծիք, կետեր 35 եւ 38, հրապարակվել է 2008 թվականի հոկտեմբերի 22-ին, հասանելի է՝ հետեւյալ հղումով. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2008\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2008)024-e):

³ Նույնը, կետ 38.

ասպեկտների քննարկման անհրաժեշտությունը վերանում է, քանի որ Ազգային ժողովի պատգամավորի թեկնածուի՝ մինչև պատգամավորի լիազորություններն ստանձնելն ընտրված պատգամավորի պատգամավորի անձեռնմխելիությունը Սահմանադրության 48-րդ հոդվածով պաշտպանված չլինելու նյութական սահմանադրաիրավական եզրահանգումը բացառում է սույն գործով ըստ էության քննության անցկացումը, քանի որ դիմումը ներկայացված է Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասությամբ օժտված մի սուբյեկտի կողմից, որն ունի ենթադրյալ սահմանադրական վեճը Սահմանադրական դատարան ներկայացնելու սահմանադրական սահմանափակում, որի բերումով սույն գործը ենթակա էր կարճման *ratione personae* հիմքով՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի եւ 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հիման վրա, քանի որ «*դիմողն իրավասու չէ տվյալ հարցով դիմելու Սահմանադրական դատարան*»:

6. Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարան կարող է դիմել Մարդու իրավունքների պաշտպանը՝ Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետում թվարկված նորմատիվ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին համապատասխանության հարցերով:

7. «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 68-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանը կարող է վիճարկել միայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետում թվարկված նորմատիվ իրավական ակտերի **համապատասխանությունը Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին:**

8. Սահմանադրությամբ եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով հստակորեն սահմանագծված է Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմելու լիազորության շրջանակը, այն է՝ բացառապես Սահմանադրության 2-րդ գլխում («Մարդու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքները եւ ազատությունները») ամրագրված իրավունքների եւ ազատությունների վերաբերյալ դրույթներին հակասող իրավական ակտերի վիճարկման պայմանը, որի պահպանվածության հարցը պետք է ստուգվի յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից ներկայացված դիմումի շրջանակներում: 2022 թվականի մարտի 22-ի ՄԴԱՌ-58 աշխատակարգային որոշմամբ Սահմանադրական դատարանն ընդգծել էր, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից բարձրացվող հարցերն աղերս չեն ունենում Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված որեւէ հիմնարար իրավունքի կամ ազատության խախտման հետ, ապա նշված դիմումները չեն բավարարում Սահմանադրության եւ «Սահմանադրական

դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքով ամրագրված պահանջները, ուստի՝ չեն բխում Մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասության սահմանների վերաբերյալ հստակ ամրագրած կարգավորումներից եւ ենթակա են մերժման:

9. Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից սույն գործով ներկայացրած դիմումը 2021 թվականի հոկտեմբերի 26-ին քննության ընդունվելուց հետո Սահմանադրական դատարանի կողմից կատարված մանրամասն քննության արդյունքներով ակնհայտ է, որ չի բավարարում Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ կետով, ինչպես նաեւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 68-րդ հոդվածի 2-րդ մասով ամրագրված պահանջները, որոնք նախանշում են Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից Սահմանադրական դատարան դիմումներ ներկայացնելու իրավասության սահմանները, եւ որոնցից դուրս սահմանադրականության խնդիրներ բարձրացնելու իրավասությամբ Մարդու իրավունքների պաշտպանն օժտված չէ:

10. Հետեւաբար՝ սույն գործով վարույթը չէր կարող զարգանալ ըստ էության որոշման հանգելու ուղղությամբ, այլ ենթակա էր կարճման Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 68-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի հիման վրա:

Ծանոթագրություն. *Սույն հայրուկ կարծիքի 1-ին կետում կայարարվել է Սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1644 որոշման կայացման ամսաթվի ուղղում:*

1 ապրիլի, 2022 թվական

(Ծանոթագրությամբ խմբագրված տեսքով՝ 4 ապրիլի, 2022 թվական)

Սահմանադրական դատարանի դատավոր

Վ. Մ. Գրիգորյան